

ДРУГАСНЫЯ НАМІНАЦЫІ АСАБОВЫХ ЗАЙМЕННІКАЎ

У лінгвістычнай традыцыі асабовыя займеннікі разглядаюцца як лексічныя адзінкі, якія ўказваюць на гаворачага ці групу гаворачых (*я, мы*), слухаючага (суб'яседніка) ці групу асоб, у складзе якой знаходзіцца гаворачы (*ты, вы*), а таксама на асобы (прадметы), пра якія вядзецца размова. Традыцыйна зазначаецца, што значэнне такіх слоў не зусім самадастатковае, пазбаўлена пастаяннай сэнсавай замацаванасці, носіць максімальна абстрагаваны характар, які канкрэтызуецца ў розных кантэкставых сітуацыях і залежыць ад сэнсу тых слоў, на якія ўказваюць ці з якімі суадносяцца займеннікі. Актуалізацыя тых ці іншых значэнняў асабовых займеннікаў, такім чынам, звязана са спецыфікай узаемадзеяння семантыкі і прагматыкі гэтага лексіка-граматычнага разраду слоў.

У апошнія часы даволі актыўна прапагандуецца думка, што асабовыя займеннікі валодаюць самастойным і сістэмным значэннем асабага кшталту – кантэкстава залежнага і прагматычна абумоўленага. Своеасаблівасць семантыкі займеннікаў заключаецца ў дыялектычна супярэчлівай прыродзе яго сэнсавага зместу: з аднаго боку, асабовыя займеннікі (у адрозненне ад назоўнікаў, прыметнікаў і дзеясловаў) не выражаюць дэнататыўна-сігніфікатыўнай суаднесенасці, а, з другога боку, у такіх словах, па меркаванні Н.Ю.Шведавай, змяшчаюцца сэнсы, якія ўзыходзяць да глабальных паняццяў матэрыяльнага і духоўнага свету, паглыбляюць, дыферынцуюць, супастаўляюць і сучляняюць гэтыя сэнсы. У іх сканцэнтраваны і абстрагаваны паняцці (ідэі) живога і неживога, асобы і неасобы, руху, яго пачатку і завершанаасці, гранічнасці і бязмежнасці, прыватнага і агульнага, уласнасці і няўласнасці, сукупнасці і раздзельнасці, сумяшчальнасці і несумяшчальнасці элементарных і ў той жа час галоўных сувязей і залежнасцей [Шведава, с. 7-8].

Важную ролю выконваюць асабовыя займеннікі ў структуры тэксту. Спецыфіка гэтай ролі вызначаецца знакавым статусам займеннікаў – іх універсальнасцю і поліфункцыянальнасцю, дваістасцю семантыкі, якая спалучае указальную і замяшчальную функцыі. Па прычыне дэяктычнасці і ў пэўнай ступені «семантычнай апустошанасці» яны імкнуцца да пастаяннага кантэкстава-семантычнага экспліцыравання. Менавіта кантэкст дазваляе выявіць асаблівасці рэалізацыі так званай семантычнай апусошанасці займеннікаў і характар замяшчальнай функцыі. Замяшчэнне – гэта па сутнасці прэдыкат выказвання, раскрыццё зместу займенніка, атаясамліванне аўтара (лірычнага героя) з самымі рознымі з'явамі аб'ектыўнай рэчаіснасці. Гэта асаблівы тып другаснай намінацыі, пры якой першаснае значэнне займенніка не трансфармуецца і не пераасэнсоўваецца, другасныя ЛСВ не развіваюцца па пэўных мадэлях і формулах, а ў пэўных тэкставых акружэннях раскрываюць аўтарскі намер, асацыятыўныя сувязі, праламленні і ўвасабленні аўтарскага «я». Такі тып другаснай намінацыі, пры якім раскрываецца змест асабовых займеннікаў, у лінгвістычнай літаратуры

называецца супазітыўнай (лац. *suppositio* ‘падстаноўка, замена’). Самі займеннікі ў пэўных кантэкставах як бы «апрадмечваюцца» і выкарыстоўваюцца ў якасці інфарматыўна-вобразных кодаў, якія па-рознаму інтэрпрытуюцца ў розных носьбітаў мовы: *Я – кухар ночы. Бяру я коўш Мядзведзіцы Вялікай І чэрпаю з азёр ваду.* (М.Купрэў); *Мы – кавалі, куём мы шчасце Для ясных будучых часін.* (Я.Купала); *У змаганні і на працы Вы – нястомныя байцы.* (Я.Журба); *Мы – першыя ў свеце Разведчыкі будучыні.* (М.Танк); *Ты – чалавек. І свет твой – свет зямны.* (К.Жук); *Ты – мой агмень і на агмені порах.* (В.Жуковіч); *І сам я такі, быццам вецер у полі. Я – вецер. А ты не баішся, таполю?* (В.Рагаўцоў); *Птахі мы—людзі.* (Д.Бічэль); *Мы – дзве ракі, напоўненыя шчасцем, мы – дзве рукі, што мкнуцца ў вышыню.* (М.Федзюковіч).

Асноўным сродкам рэпрэзентацыі займеннікавых другасных намінацый з’яўляецца метафара. Па гэтай прычыне супазітыўныя метафары называюць аўтаметафарамі [Кураш, с. 131 – 132] У іх, безумоўна, закладзены практычна неабмежаваныя рэсурсы семантычных атаясамліванняў, параўнанняў, пераўвасабленняў, якія характарызуюцца суб’ектыўным пачаткам, нечаканасцю, непрадказальнасцю, а ў радзе выпадкаў – пераўвелічэннем, гіпербалічнасцю, свайго рода фантастычнасцю. Такія метафары можна лічыць самаідэнтыфікацыйнай аўтарай, яго эпізадычным пераўтварэннем. Яны ў сваёй большасці могуць праліць пэўны свет на псіхалогію, творчую «лабараторыю» аўтара.

Семантычная і фармальная арганізацыя мінімальнага тэкставых фрагментаў, у якія ўключаюцца асабовыя займеннікі, укладваецца ў межы двухкампанентных структур. Першы кампанент (левая частка) такіх структур прадстаўлены асабовымі займеннікамі. Другі кампанент (правая частка) – гэта прэдыкатны цэнтр, выражаны, як правіла, назоўнікам-метафарай (і залежным ад яго словамі) з характарыстычным значэннем. Правая частка – гэта вобразнае раскрыццё зместу асабовых займеннікаў, ядзерны кампанент сэнсавай структуры выказвання. Напаўненне прэдыкатываючай часткі можа быць самым розным. Часцей за ўсё гэта метафарычная самаідэнтыфікацыя, аўтарскае «я», свайго роду *alter ego*, эпізадычнае пераўтварэнне аўтара. Такія фрагменты тэксту – гэта разважанні аўтараў аб жыцці і смерці, аб ролі чалавека ў гісторыі, аб уласным прызначэнні, аб адносінах паміж людзьмі ў грамадстве. Аўтарэфлексія, аналіз уласнага псіхічнага стану, адказы на пытанні *хто я ёсць?*, *хто мой суседнік?* і разважанні “я і магчымыя сусветы”, “я і рэальнасць”, “я ёсць я”, “мая згода ці канфлікт з грамадствам” – найбольш частыя запаўняльнікі дыскурсаў розных жанраў: *Я – новых дзён пралог.* (У.Клішэвіч); *Я – грамнічная свечка прад Богам.* (У.Жылка); *Я толькі сведка, мілалётны гасць на гэтым свеце, вечным і вялікім.* (Н.Гальпяровіч); *Я – трывога і прадчуванне.* (В.Русілка); *А я – галіначка адна Між вечных зор і тых, якія З крыніц мігочуць да відна, Упаўшы ў нетры іх жывыя.* (А.Лойка); *Я – космас і пылінка. І між намі – Адзін агонь. Як вечнасці уток.* (В.Зуёнак); *Звычайны я. Я славы не прыдбаў – Я толькі кропля ў акіяне. Мiane сярод клапотаў і забаў*

Ніхто з патомкаў не памяне. (М.Сяднёў); *Мы – палоннікі, неба, твае* (М.Мятліцкі); *Мы – астатнікі Сусвету – Патанулі ў зорным пыле.* (М.Мятліцкі); *Мы – на дарозе жыцця хадакі* (Г.Чарказян).

Як сведчаць шматлікія матэрыялы, у розных аўтараў назіраецца самае рознае разгадваанне і інтэрпрэтацыя займеннікавых кодаў. Даволі часта ў эпіцэнтры тэкставага фрагменту знаходзіцца малая і вялікая Радзіма чалавека, яго Бацькаўшчына: *Ты – наш край. Ты – чырвоная груша над дзедаўскім домам, Лістападаўскіх знічак густых фасфарычная раць, Ты – наш сцяг, што нікому на свеце, нікому Не дамо абсмяяць, апаганіць, ці мячом зваяваць.* (У.Караткевіч); *Польмя ў бацькавай печы – Чысты і памятны дар. Ты – нібы мудрае веча, Ты – як свяшчэнны алтар. Светла ці горка і прыкра, Ці непрытульна ў жыцці, Ты – і навука, і прыклад, Польмя – вечна свяці!* (В.Жуковіч); *Я – сірата без маёй Беларусі.* (П.Панчанка). Лірычныя героі твораў шчыра прызнаюцца ў адданасці і любові да роднага краю: *Я – Чалавек. І скрозна славіць мне Бацькоўскі кут, рачныя паплавы.* (У.Дзюба); *Бо я – сын верны Маці-Беларусі. І святога Гордага імя Не адракуся.* (Т.Лебядя); *Любоў мая высокая, як неба, Любоў да краю, мілага заўжды: Яна – ад плуга, ад касы і цэпа, Яна – ад чысціннай жывой вады, Яна – ад сілы аржанага хлеба.* (М.Маляўка);

У правай частцы выказванняў размова можа весціся пра канкрэтныя гарады і весі, азёры і рэкі: *Полацк дрэўляны. Малінавы звон... Хто ты? Ці мроя, ці ява, ці сон?* (А.Разанаў); *Ты, Нарач, для мяне, як музыка, Ты, Нарач, для мяне, Як вершы, як смех, як мова беларуская, як спеў, як пацалунак першы.* (Я.Шабан). І, безумоўна, асабліва ўвага надаецца канкрэтным людзям: звычайным, простым, якія адлюстроўваюцца ў сотнях імёнах, і славытым постацям Беларусі: *Гэта мы – русачубы упарты народ – Янкі, Вольгі, Ахрэмы, Хвядоры, Марусі. Зорных сэрцаў святло... Век не сядзе на звод Сэрца маёй Беларусі.* (М.Мятліцкі); *Я – Драздовіч Язэп, Вы пазналі? Я – нічый, без патрэб...* (А.Жыгуноў); *Я – нікчэмны Афансій Філіповіч, Берасцейскі гарбарчык, прастак.* (М.Пракаповіч). Дарэчы, звяртанне да ўласных імёнаў і актуалізацыя іх рознай канататыўнай афарбаванасці – даволі распаўсюджаная з’ява ў дыскурсах розных пісьменнікаў і паэтаў. Параўн.: *Чуеш? Ты – мая Джульета.* (М.Мятліцкі); *Ён, Адольф Гітлер, – той самы вампір.* (У.Паўлаў).

У якасці супазітыўных метафар могуць выступаць назвы дрэў і кветак, зорак, словы з рэлігійна-культавым значэннем, зоамарфізмы і інш.: *Я – дрэва з бясплоднымі думкамі тымі...* (А.Камароўскі); *Я тонкая галінка дрэва.* (Н.Гальпяровіч); *Я – зорка першай велічыні? Не знаю – можа, і зорка. Знаю толькі, што без любові Зорцы золка і горка.* (А.Вярцінскі); *Вы – цудадзеіныя багіні, Выратавальніцы Зямлі. Вы – бессмяротныя вяргіні, Што ў ліхалецце расцвілі.* (Л.Дайнека); *Чуеш? Ды я ледзь пазнаў цябе, мядзведзь ты гэтакі* (П.Кавалёў).

Асабовыя займеннікі могуць служыць сродкам актуалізацыі і канцэнтрацыі ўвагі на змесце, які раскрываецца. Даволі часта яны ўказваюць на чалавека, які характарызуецца з пяратаўнай канатацыяй. У такіх

анімістычных метафарах асоба параўноўваецца з жывёламі, раслінамі, прадметамі быту і інш.: *Палохаў муж! Спытай у таты, Ды, зрэшты, бачыш наяву: Ён быў і ёсць казёл рагаты, А я да старасці жыву.* (М.Чырык); *“Маўчы ты, нікчэмны трус, здраднік! — крыкнуў Павел. — Ты род наш зганьбіў!”* (І.Шамякін); *Ну хто ты? Чарвяк ты, як бачыш.* (К.Камейша); *«Ах ты, выпаўзень, — як бы і не злосна загаварыў Асцюк, — красці вучышся?»* (А.Марціновіч); *Чаго ён, гэты чартапалох, да цябе заўсёды чапляецца?* (М.Машара); *Ах ты, труба выхлопная!” — не стрываў Іван і зноў памкнуўся да Бандарчука.* (А.Капусцін); *“Як жа гэта я, стары выварацень, не мог змікіціць?” — гадаў Каўрыжска.* (М.Пянкрат); *“Матавіла ты, — плюнуў Асыка і адышоў далей, сеў каля Матвейцава. — Толькі і ўмее мянціць языком”.* (В.Хомчанка).

Аўтаметафары ў сваёй большасці праліваюць пэўны свет на творчую «лабараторыю» аўтара, дзе лірычны герой хоча зблізіцца з іншымі рэаліямі, растварыцца ў іх, выказаць свае адносіны да іншых людзей. У фокусе пэўных ацэнак і меркаванняў часцей за ўсё аказваецца жанчына, каханая дзяўчына: *Ты, зорка ясная мая!* (Я.Журба); *Ты — ўзрушлівае гаспадыня яго няўлоўнага настрою* (Р.Барадулін); *Ты — абранніца мая адзіная.* (У.Мазго); *Ты — асалода, мой зацішак... Усе пачуцці — цераз край!* (Л.Пятровіч); *Ты пасланка дарыць незямную красу.* (В.Гарановіч); *Ты ў жыцці нібы тайна. Кветка-папараць ў снах; Ты знічка схованкі-сустрэчы, Ільняных косаў вадаспад.* (В.Гарановіч); *Ты са мной, летуценнага шчасця зранка. Я цалую цябе, апякаючы вусны... Ты — каханне маё, ты — любові маёй паланянка. Ты — усмешка маёй неадольнай спакусы.* (Л.Пранчак); *Ты — працяг жыцця зямнога, Ты — замова ад пракляцця,.. мая зямная зорка, і шчырасць, і спагада, і песня, і надзея.* (Х.Гурыновіч). Максім Танк параўноўвае жанчыну з веснім звонам, промнем святла, рэхам, жывым серабром: *Ты заўсёды няўлоўнай была: То веснім звонам Паміж радасцю і смуткам, То промнем святла Паміж быццём і небыццём, То рэхам Паміж мінулым і будучым, То жывым серабром, Што працякае Праз пальцы рук, Калі цябе абдымаю.* (М. Танк). З. Прыгодзіч атаясамлівае каханую з небам, сонцам і морам: *Ты — маё неба, высокае, чыстае... Ты — маё сонца, пяшчотнае, шчодрое... Ты — маё мора, бурлівае, ціхае.* (З.Прыгодзіч). Мікола Шабовіч у розных кантэкставах сітуацыях падкрэслівае такія рысы каханай, як загадкаваасць чысціня, атаясамлівае яе з праменьчыкам сонечнага лета, з завірухай, глытком вады і інш.: *Ты — загадка бадай неадгадная; Ты ўвасабленне чысціні, праменьчык сонечнага лета; Ты — восокага неба абранніца; А ты — снягоўна-завіруха, Ты — ачышчэнне ад мань, Чаму ж тады ў паглядзе скруха, Нібы ад нейкае віны?; Ты для мяне — шчаслівых мар палёт, Глыток вады ў засушную спякоту.* (М.Шабовіч).

Даволі часта для наймення каханай выкарыстоўваюцца зоамарфічныя метафары, якія не столькі характарызуюць асобу, колькі ў абагульняючай форме выражаюць ласку, любоў, сімпатыю, павагу: *Ластаўка ты лёгкакрылая, светлы мой сон растрывожыла.* (С.Шушкевіч); *Ах ты, шчасцеластаўка, — Дзве касы! Расплату я ласкавай Валасы.* (К.Жук); *Ты — мая пчолка, З табою не ведаю скрухі.* (П.Броўка).

Каханне як неад’емная частка чалавечага жыцця выяўляецца ў шматлікіх формах і іпастасях. Займеннік *ты* выступае ў якасці своеасаблівай скрэпы, праз якую розныя аўтары спрабуюць асэнсаваць шырокую і бязмежную палітру значэнняў, адценняў і сугучаў гэтага вялікага і вечнага пачуцця. Пры займенніках могуць ужывацца самыя розныя прэдыкатывы рэферэнтнай і нерэферэнтнай суаднесенасці: *О, каханне чыстае, ты – мой кожны ўздых!* (Д.Пятровіч); *Любоў мая, ты скрыпка, і цымбалы, І шаргункі – над грывамі гадоў.* (Я.Янішчыц).

Паэтычны дыскурс дазваляе перадаць высокія пачуцці закаханых людзей, сэрцы якіх знітаваны: *Ты – гэта я. Я – гэта ты. Выйшлі абое сюды з любаты, З неразгаданай нікім мілаты.* (С.Законнікаў); *Помняць золак малады Два ішчаслівыя лісты – Я і Ты...* (У.Мазго); *Мы – дзве часцінкі аднаго ядра.* (А.Звонак); *Мы – дзве ракі, напоўненыя ішчасцем, мы – дзве рукі, што мкнуцца ў вышыню.* (М.Федзюковіч); *Мы – дзве яблыка роўныя долькі.* (М.Шабовіч). Гэта адзінства і ў той жа час нябачнае адрозненне часам перадаецца праз сінанімічныя спалучэнні: *Я твоя сум, а ты мой боль* (Л.Пранчак). *Будзь мне княгіняй да скону. Я – твоя князь!* (М.Шабовіч).

Часам закаханыя асобы супастаўляюцца, і ў антытэзным малюнку ўзвышаецца і абагаўляецца тая адзіная і негаўторная. Высокі напал пачуццяў, іх кантрастнасць у такіх выпадках ерадаецца праз антанімічныя спалучэнні і контрметафары: *Мая адзіная любоў, Мая ты боль і асалода... Ты – Сонца, а я – Месяц твой...* (Э.Валасевіч); *Ты – дня майго засмужанага радасць, я – боль твае маланкавай начы.* (М.Федзюковіч); *Яна была адзіною ўладаркаю яго сэрца, і ён – яе жаданым нявольнікам.* (Р.Мурашка). *Жораў ты, а я – сініца, Нас абоіх бура б’е.* (Я.Янішчыц). У асобных выпадках супастаўленне ажыццяўляецца па лініі ратасць – боль, лес без птушак – рака без вады: *Я не магу, каханая, нічым утэймаваць душэўную палярнасць; ты – дня майго засмужанага радасць, я – боль твае маланкавай начы.* (М.Федзюковіч); *Твая душа – як лес без салаўя. Мая душа – як рэчышча сухое.* (Х.Гурыновіч).

Паводле стверджанняў псіхолагаў, пачуцці закаханых неаднолькавыя па сіле выяўлення: у аднаго яны, як на дакладных шалях, ураўнаважаныя, спакойныя, у другога – больш імпульсіўныя, узбуджана-нервовыя. Больш закаханы чалавек, як правіла, становіцца ахвярай кахання, вязнем, рабом, заложнікам сваіх пачуццяў. Вось як пра гэта сцвярджаецца ў паэзіі: *Каханне, ты – прывабная быліна, дзе з двух герояў нехта вечны раб.* (Р.Баравікова); *Мая любоў!.. Ужо і мне пад трыццаць – Я ж раб тваіх жаданняў зноў і зноў* (У.Лісіцын); *Ці ж навечна я твой вязень? Ці ж мая навечна ты?* (В.Стрыжак); *Ці ж з гэтым, браце, саўладаеш? Ратунку ад яго няма... Як прывід, па зямлі блукаеш, Я – вязень, ты – мая турма.* (Э.Валасевіч); *Я твой нявольнік, Твой прыгонны, Я вольную ў цябе прашу.* (Р.Барадулін).

Дэйктычнасць займеннікаў спрыяе стварэнню не адзіных і гамагенных субстанцый, а статыка-дынамічных, гетэрагенных структур, у якіх ажыццяўляецца разгортванне тэкставых фрагментаў самай рознай працягласці, семантычнай накіраванасці і напоўненасці. Аднаму і таму ж носьбіту могуць прыпісвацца розныя якасці і ўласцівасці. Самі ж метафары ў

такіх выпадках носяць разгорнуты характар, спалучаюцца адна з другой і ўтвараюць адкрытыя ланцужкі, якія забяспечваюць сэнсавае развіццё тэксту і накапленне пэўнай інфармацыі: **Я толькі сведка, мімалётны госць на гэтым свеце, вечным і вялікім** (Н.Гальпяровіч). **Паэт у жыцці не нахлебнік, Ён сейбіт. Змагар і прарок** (С.Законнікаў). **Лёсу было неабходна, каб я стаў летапісцам – вашым. І няма высакародней працы, Бо я – часцінка ваша, ваш прыток. Я – сын ваш** (А.Статкевіч-Чабаганаў). **А ён... проста манюка, хітрэц, фарысей, ашуканец, прыкіда, фальшываманетчык, бо выдае сябе не за тое, што ён ёсць** (Я.Колас).

З мэтай выдзялення найбольш важных думак, падкрэслівання іх важнасці і значнасці ў тэкстах могуць ужывацца анафарычныя канструкцыі. Так, П.Макаль тройчы паўтарае выраз “мы – ноты”, вылучаючы яго ў сэнсавым і структурным плане: *Мы – ноты, Мы – ноты, Мы – ноты У чалавечым канцэрце...* У вершы Н.Гальпяровіча тройчы паўтараецца аўтаметафара *я – вучань*, якая канкрэтызуецца і тлумачыцца пасля кожнага паўтору: *Я – вучань. Птушкі пішуць мне У тонкі смётка даўнія імёны. Я – вучань. Мне настаўнік загадаў Вучыць на памяць рэкі, хмары, дрэвы. Я – вучань. Я імкнуся рагадаць пергаменты нябёсаў, кнігі жыццяў, Валошкі сівізну у спелым жыцце І вусны, на якіх вякоў пячаць.*

Аўтаметафары часам нараджаюцца ад непасрэднага адчування, саперажывання, псіхічнага стану, якое ахоплівае чалавека ў пэўнае імгненне і фіксуецца ў свядомасці. На змену аднаму адчуванню і настрою прыходзяць іншыя, і ў новай часавай і прасторавай сітуацыі нараджаюцца новыя параўнанні і асацыяцыі. Часам такія параўнанні – гэта працяглы роздум ці разважанне, якое складаецца з ланцужкоў супярэчлівых і, здавалася б, несумяшчальных сімвалаў і вобразаў, што пранізваюць увесь твор. Прыгадаем верш Анатэля Сыса “Радзіма”, які поўнасьцю пабудаваны на аўтаметафарах:

Я – зямля, на якой не растуць дрэвы.

Я – дрэва, на якое не садзяцца птахі.

Я – птах, якога не сочаць нават паляўнічыя.

Я – паляўнічы, у якога вечна галодныя сабакі.

Я – сабака, якога не баяцца злодзеі.

Я – злодзей, якога не гоняць ад вогнішча.

Я – вогнішча, якое не сцеражэцца леяў.

Я – лея, якой не шкада вандроўнікаў.

Я – вандроўнік, якому ўсё адно, куды вядзе дарога.

Я – дарога, якая не сніць ройсты.

Я – ройста, на якой валацуга бязмысны.

Я – валацуга, які страціў радзіму.

Я – радзіма...

Я – радзіма? Паляўнічы, сабака, бадзяга, злодзей...

Да ліку аўтаметафарычных адносіцца і верш народнага паэта Азербайджана Расула Рзы “Я – зямля” (пераклад на беларускую мову Міколы Мятліцкага, “Полымя”, 2011, № 1), у якім лірычны герой атаясамлівае сябе з

самымі рознымі канстантамі рэчаіснасці: з зямлёй, вясной, ветрам, высокай хмарай, гарачым сэрцам, святлом, ручаём, гранітам: “Я – пачатак быцця, я ў дарозе заўжды, я ў дыханні, у мары, і ў вачах, і ў руцэ. Я – зямля, і зашчодро багаці людзям адкрываю. Я – гарчае сэрца, не б’юся, калі паміраю”, – завяршае сваю споведзь лірычны герой верша.

Такім чынам, супазітыўныя метафары як пэўныя статыка-дынамічныя структуры выконваюць розныя функцыі, звязаныя з пашырэннем сэнсавага аб’ёму выказвання, падкрэсліваннем і выдзяленнем найбольш важных элементаў маўленчага кантэнтнага, проціпастаўленнем і сінанімічным атаясамліваннем розных паняццяў, акцэнтацыяй увагі як на пастаянных, так і часовых, эпізодычных прыметах. Узаемадзеянне дэйксыса з тэкстам вызначаецца характарам правай часткі мадэлі, якая раскрывае змест займенніка шляхам эксплікацыі сегментаў большай ці меншай працягласці, пэўнага структурнага і семантычнага нападнення.

Літаратура

1. Шведова, Н.Ю. Местоимение и смысл. Класс русских местоимений и открываемые ими смысловые пространства / Н.Ю. Шведова. – М., 1998.

2. Кураш С.Б. Метафорика коммуникативной ситуации в русском поэтическом дискурсе: аспекты семантической интерпретации // Русский язык: система и функционирование (к 80-летию профессора Г.Г.Шубы): мат-лы III Междунар. науч. конф.: в 2 ч. Ч.1.– Минск: РИВШ, 2006. – С. 131-134.